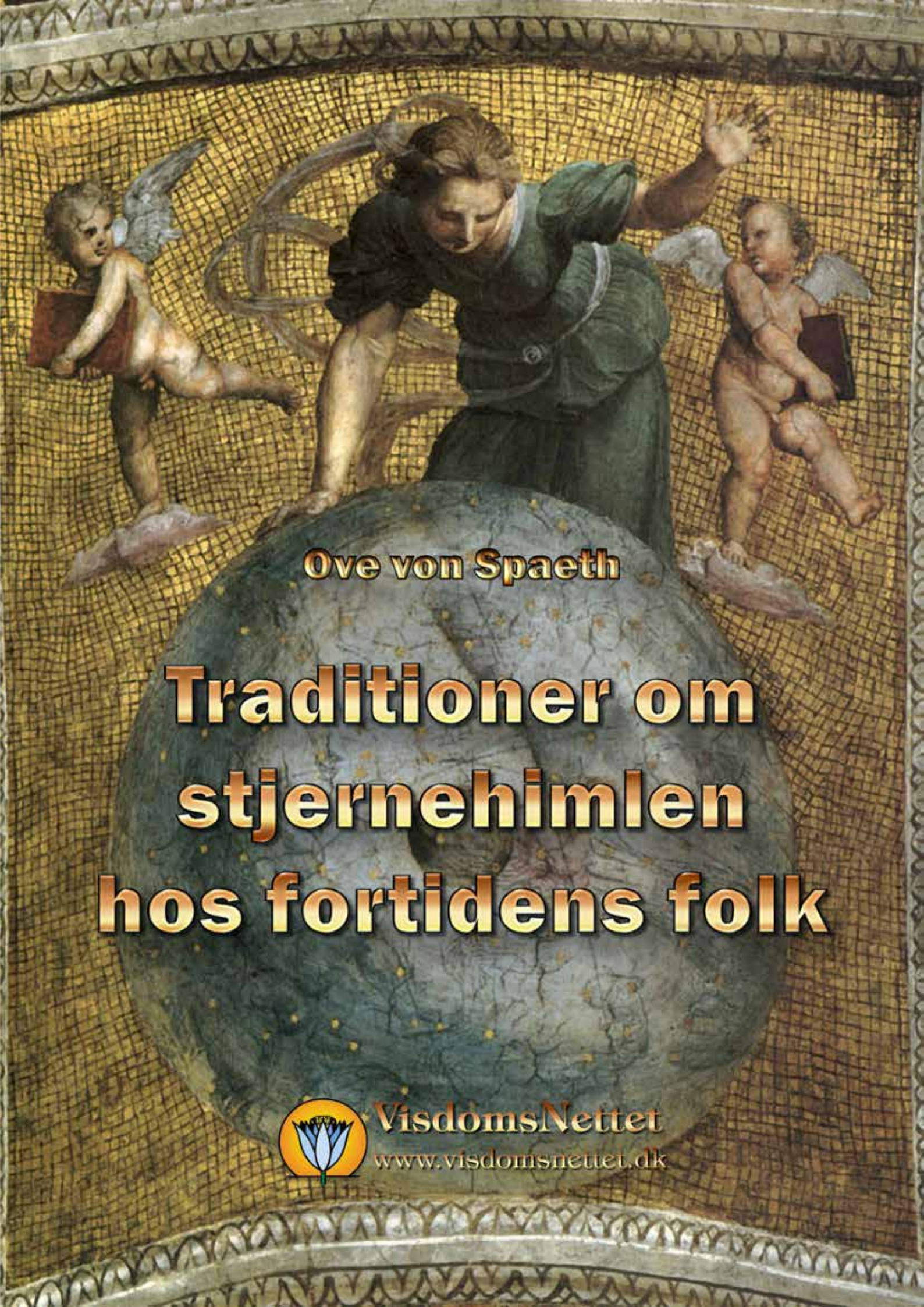

Ove von Spaeth

Traditioner om stjernehimlen hos fortidens folk

VisdomsNettet
www.visdomsnettet.dk

Traditioner om stjernehimlen hos fortidens folk

Ove von Spaeth

VisionsNettet
www.visionsnettet.dk

Traditioner om stjernehimlen hos fortidens folk

Af Ove von Spaeth

*Traditioner om markante stjernebilleder viser sig endnu ældre end hidtil antaget – måske 30.000 år eller mere.
Opsporing af deres historie blotlægger
et enestående antropologisk materiale,
der bl.a. peger på meget tidlige folkevandringer
halvvejs Jorden rundt med en særlig kulturarv
i forbindelse med stjerneverdenen.*

*Stjernebilledet synes mere at ligne en vogn end en bjørn
– men alligevel er dets navn Store Bjørn mere udbredt
og langt ældre end dets andet navn Karlsvognen.*

Forskellige fortidsfolk med samme stjernebillede

Moderne arkæologisk forskning finder flere og flere spor af civilisationer, der er meget ældre end de hidtil kendte. Disse fortidsfolk har naturligt som noget af det første og mest nærtstående haft en betydelig himmelkundskab.

I mange arkæologiske fund og optegnelser samt i oldtidsforfatteres kommentarer til meget ældre værker, foruden de i oldtiden allerede ældgamle stjernesagn, er der en særlig fokus på det karakteristiske stjernebillede *Ursa Major*, Store Bjørn. Denne var, og er stadig, kendt under flere andre navne anvendt sideløbende, f.eks. Karlsvognen og Big Dipper.

Dette bjørnemotiv har en lang forhistorie, der synes at have forbindelse til bl.a. den foreløbigt ældst kendte kultur i Europa, nemlig Vinca-kulturen i Rumænien-Bulgarien for ca. 7.000 år siden, hvor man ikke mindst dyrkede bjørnen som et guddom-totem.

Nogle af de tidligste skriftlige kilder, der omtaler en bjørn aftegnet ud fra stjernebilledets syv lysstærke stjerner, stammer fra oldtidens grækere. Men stjernebilledet opfattedes også som et bjørnesymbol hos helt andre, vidt forskellige og spredte folkeslag lige fra baskerne i Europa og en lang række folkeslag i Sibirien og tilbage til oldtidens hebræere. I sidstnævnte tilfælde omtalt i nogle af Bibelens overhovedet ældste tekster fra Moses' tid, nemlig i "Jobs Bog" 9:9 "Bjørnen etc ..." (hebraisk: *Ajish*) og 38:32, "Bjørnen (*Ajish*) med sin unge" på himlen, hvilket her inkluderer nabostjernebilledet Lille Bjørn.

Måske snarere end at andre folk overtog bjørnebetegnelsen fra grækerne, kunne ideen stamme fra Sibirien, hvorfra den ikke mindst synes at have spredt sig til det amerikanske kontinent. For her har en lang række indianske folk den helt samme billed-ide for stjernebilledet. En hel del af de indianske bjørne-stjernenavne er registreret så tidligt, at det er usandsynligt, at de kommer fra de indvandrende europæere og deres udsendte missionærer.

Således er Store Bjørn som stjernemotiv omtalt hos de fleste nordamerikanske indianerstammer, både i øst, nordvest og syd, såsom cherokee-, iroquois- og algonquin-stammer. Og endda også hos f.eks. muskhogifolk i Missouri og wascofolk i Oregon samt zunier i de sydlige ørkener. Og tilmed hos nordvestkystens tlingit- og flere nordlige stammer i Alaska (denne forbundsstat i USA har som motiv på sit flag Store Bjørns syv stjerner sammen med Nordstjernen).

Alle disse folk, der endda i de fleste tilfælde har vidt forskellige sprog, fortæller versioner af en myte, som vi især kender fra den gamle græske verden – fablen om bjørnen med jægeren efter sig.

Ursa Major er det latinske navn for stjernebilledet Store Bjørn (også kaldet Karlsvognen) – her med uægte, lang hale – afbildet på et stjernekort fra renæssancen.

En kulturel fællesnævner på flere kontinenter

At mange folkeslag i verden besidder samme meget gamle forestilling om stjernebilledet Store Bjørn, peger på, at det stammer fra en fælles fond af kulturel viden.

Ideen om at opfatte det pågældende stjernebillede som Store Bjørn fremstår som en kulturel fællesarv og har i hvert fald været kendt hos f.eks. de stenalderjægere, som passerede over Beringstrædet til det amerikanske kontinent senest for 14.000 år siden, idet adgangen kort efter vanskeliggjordes af betydeligt højere vandstand ved denne korridor, hvorved mange øer, der kunne bruges som springbræt, forsvandt. Naturligvis var der også adgang senere hen, hvor havet var steget ekstraordinært højt, men det er ikke sikkert, at de pågældende folk var i besiddelse af bådtyper velegnede til vidtstrakt sejlads over de store havdybder.

At antage, at opfattelsen af konstellationen som en bjørneskikkelse hos f.eks. indianere i Nordamerika og baskere i Frankrig og Spanien er foregået uafhængigt af hinanden og helt tilfældigt, er simpelthen ikke sandsynligt, da stjernebilledet overhovedet ikke ligner en bjørn.

Indbyrdes afstande mellem stjernerne på himlen ændres over store tidsrum. Men hvor f.eks. Plejadernes stjernehop holder mere stabilt sammen, ses Bjørnen i større omfang at skifte udseende – den var betydeligt fladere for bare 14.000 år siden og lignede på det tidspunkt endnu mindre en bjørn.

Stjernebilledets tilknyttede myte, som vi mest kender i en version fra den græske mytologi omhandler en udvalgt kvinde, Kallisto, (græsk for 'den smukkeste'), der af guderne var omskabt til skikkelse af en bjørn, uigenkendelig – hvorpå hendes søn, Arkas, jagede hende på regulær bjørnejagt. Navnet Arkas refererer til græsk, 'bjørn' – og til Arkadien, et peleponesisk distrikt med center for dyrkelse af Zeus, Arkas' far.

I de indianske myter er der undertiden flere jægere efter bjørnen, og ofte optræder Arkas-skikkelsen ikke som selvstændig figur.

Hos nogle af disse indianerfolk er der tale om, at bjørnen forfølges af hele tre jægere, nemlig de tre klare stjerner, der danner bjørnens "hale". Men stadig uanset variationer af myten må det træk bemærkes, at bjørnen overalt opfattedes helt ensartet at vende i samme retning med hovedet mod øst-stjernehimlen – fuldstændigt som i Europas klassiske verden.

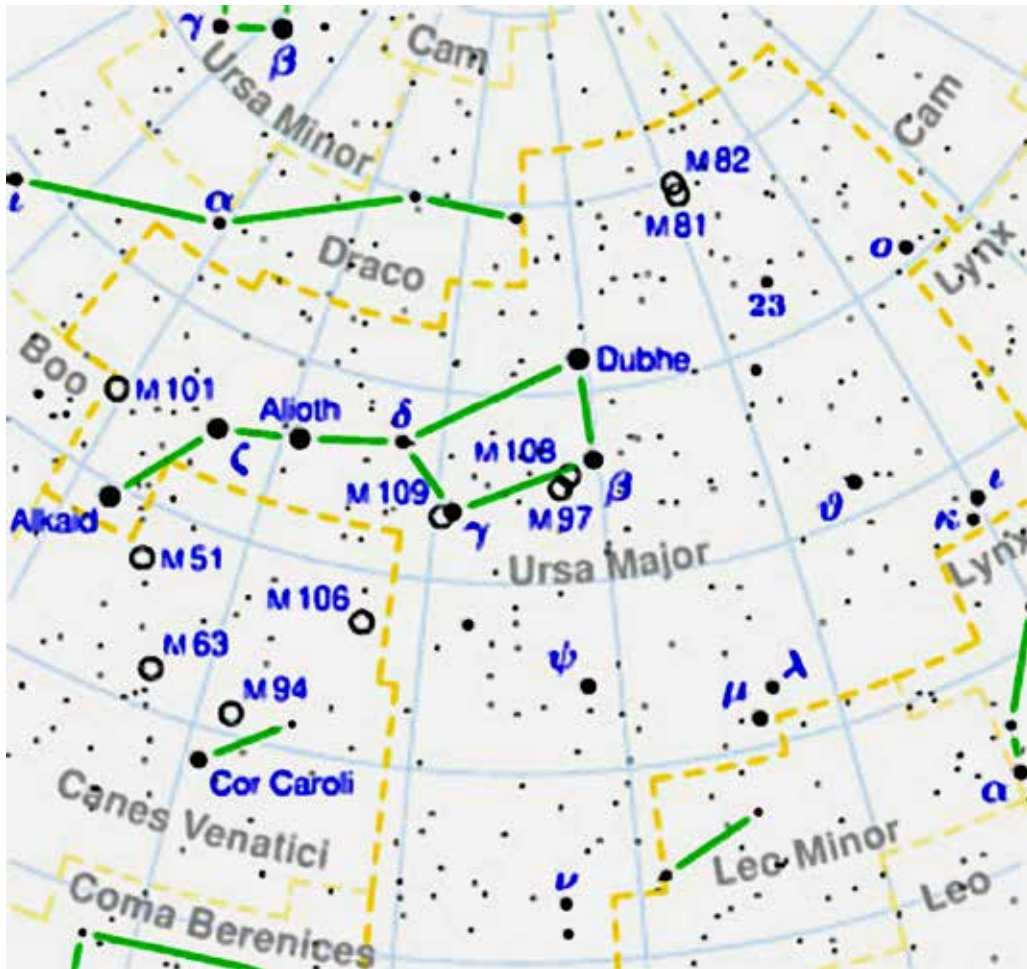
Man har over hele det centrale Europa fundet huler, hvor talrige bjørnekranier er omhyggeligt opstillet, tydeligvis i en kultisk sammenhæng med de tidligste sten-alderjægeres religiøse univers. Bjørnekulten varede i årtusinder, og righoldige spor efter den strækker sig fra Vesteuropa i et bredt bælte ind over Kaukasus og helt til Sibirien. At man så langt tilbage opfattede de pågældende stjerner som et bjørnesymbol, er ikke urealistisk, når Polynesiens og Australiens urfolk før europæeres ankomst havde samme myte om Plejaderne som grækerne.

Nutidige dna-undersøgelser indikerer stærkt, at en hovedpart af Europas befolkning, heriblandt fortidens danskere, kom til Europa ved istidens slutning. De ankom som storvildtjægere fra tundraen mod øst via Ukraines flade steppeland. Og bjørnekulten er umådelig veldokumenteret blandt de ældste jægerbefolkninger i Den gamle Verden. I virkeligheden synes de konkrete myter, ifølge flere forskere, at have overlevet i 20-30.000 år.

En særlig pointe ved ideen om stjernebilledet Store Bjørn fortjener at blive kendt. I slutningen af 1800-tallet tog en nyere videnskabsgren, antropologien, fart – bl.a. indsamledes stadig levende myter fra hele verden. Angående stjernernes navne i myterne opsamlede den amerikanske forsker Richard Hinckley Allen alle historiske stjerne-navne helt tilbage til oldtiden – og publicerede det i 1899 i sit værk, "Star Names, Their Lore and Meaning", der næppe kan overgås. Men selv her er den væsentlige pointe uomtalt eller ukendt – det faktum, at skønt Store Bjørn overalt opfattes udstyret med lang hale, er det en anatomisk umulighed.

Ingen bjørn i zoologiens historie havde lang hale – men alligevel igennem store tidsaldrer både i Europa og uafhængigt hos amerikanske indianere opfattes en sådan tilhørende hale!

Stjernebilledet Store Bjørn markeret på et stjernekort for moderne astronomi, hvor der også gengives de i nutiden vedtagne ydergrænser for stjernebilledets totale udtrækning.

Vildsvinet og menneskets fødsel

Bjørne er velkendte overalt på den nordlige halvkugle fra Norge og hele vejen over Sibirien til Canada. Og de er – og var – udbredt så langt mod syd som Spanien, Grækenland, Libanon, Persien, hvad den vestlige verden angår. Bjørnen kendes også overalt på det asiatiske kontinent – det hører med i den store udbredelse af ideen om bjørnen på himlen. I det syrisk-babyloniske område var navnet bl.a. *Kakkabu Dabi*, eller *Dabu*, babylonisk for 'bjørn'.

Men som nævnt havde stjernebilledet også andre betegnelser sideløbende. "Vildsvinet" var et af de syrisk-babyloniske navne for Store Bjørn. Foruden ældre egyptisk indflydelse i Bibelens tekst om menneskets tilblivelse – bl.a. genkendelig i "Merikare Papyrus" (132, c 55) – ses også en østsemitisk indflydelse. Ifølge sidstnævnte tradition blev Tammuz (Adam), mennesket skabt af mudder – ved hjælp af netop et vildsvins indgriben. Men han blev senere også dræbt af dette vildsvin med de uhæmmede kræfter.

I Bibelen bruges udtrykket, "en dyb søvn faldt over Adam", hvilket genkendes i et oprindeligt babylonisk (akkadisk) ordspil, hvor ordet for vildsvin desuden kan betyde/læses "(dyb) dødlignende søvn".

På hebraisk betyder *Adam* både 'menneske' og '(rød) jord', '(rødt) støv' – men også 'rød' som blod (der var symbol på liv – der kom liv ind i menneskekroppen), altså ikke helt det samme som "mudder". Rød jord er karakteristisk i den vestsemitiske topografi, bl.a. – ved det Døde Hav – landet *Edom (Adam)*. Ved nadveren brugte Jesus' ordspil (ikke-græsk) på "Adam" og den "røde vin" og "blod".

I 382 e.Kr. begyndte Hieronymus at oversætte Bibelen til latin. Resultatet indgik senere i den såkaldte Vulgata-bibel. Han konfererede meget med jødiske lærere. De kan, set i lyset af det følgende, stadig have kendt det tidligere babyloniske idegrundlag – bl.a. hvad angår udtrykket "mudder", i stedet for den hebraiske versions "rød jord, (rødt) støv". Det lykkedes Hieronymus at få en del af den oprindelige betydning med, da han med latinsk ordspil angav, at *homo*, 'mennesket', skabtes af *humus*, dvs. ikke mudder, men dog 'fugtig jord'. Jord var et velkendt symbol på den faste materie – og fugtighed, væde, var tidligt forstået som forudsætning for biologisk liv. Ligesom den oprindelige (babyloniske) mening står der f.eks. i den spanske Bibel, at mennesket blev skabt af *lodo*, 'mudder'. Men visse (bl.a. engelske) bibeloversættelser har: "af støv". Flere andre har: "skabt af ler", hvilket har inspireret til et billede – allerede kendt hos egypterne – med "Vorherre som pottemager".

Da vildsvinet – "den store søvn" – altså både skabte Adam af mudder og siden hen også dræbte ham, var dette dyr med de farlige kræfter anset for helligt (ligesom i nordisk mytologi) og var i det gamle Mellemsøen derfor forbeholdt kongers jagt. Det var forbudt almindelige dødelige at spise det. Det er stadigvæk hos jøder og muslimer forbudt at spise al slags svinekød; det kaldes "urent".

*Et kamera i fastholdt stilling gennem flere timer
rettet mod nattens nordlige stjernehimmel,
der ved Jordens omdrejning aftegner disse lange cirkulære spor.
Store Bjørns stjerner indgår markant i denne cykliske gruppering.*

Den cykliske, store livmoder

Det ofte hos søfolk populære engelsksprogede øgenavn for Store Bjørn er *Big Dipper*, 'den store øse'. Navnet bygger på det princip, at mens stjernebilledet set fra nordlige steder på kloden bevæger sig højt på himlen, så kan der ude til havs syd for f.eks. England ses, at den kasserolleformede stjernebilledfigur hver dag når ned og skovler i overfladen af havet.

Det sandsynlige babylonisk-sumeriske astromytologiske ordspil på Store Bjørn og den evige livscyklus og genfødsel, kan genkendes bag dette, at stjernebilledet roterer hver nat om himlens nordlige pol og når ned og strejfer jordoverfladen – ligesom det stærke *vildsvin med sin hjørnetand i mudderet*.

Et særligt motiv i de babyloniske ideer spredte sig via hittitterne til Europa. F.eks. i nordisk mytologi optræder gudernes *gyldne vildsvin*, Særimner eller Gyldenbørste, der holdt guderne evigt i live ved, at de hver dag kunne skære en luns af dyret, men alligevel var dyret helt den næste dag. Som en lignelse reflekterede dette, når Vildsvinet/Store Bjørn, set fra syd, strejfer jordoverfladen i horisonten, så at dette stjernebillede en stund ses afskåret et lille hjørne, en luns, men – i næste døgn – kommer til syne igen i hel stand.

Vi ved, at den nordiske gudelære ankom syd fra, sandsynligvis med folkevandringer, medførende kulturelle træk fra Mellemøsten, hvilket således også ses her, hvor det omhandlede stjernebillede når helt ned til jordoverfladen i horisonten.

Idet de fleste af Store Bjørn/Vildsvin-konstellationens stjerner på nordhimlen aldrig totalt forsvinder under horisonten på noget tidspunkt i årets cyklus, udtrykkes også hermed "det evige kredsløb" – og genfindes i stjernemyter om bjørnen Kallistos' evige kredsløb i nord.

Oldtidens stjernekyndige og i det hele taget astrologer gennem tiderne perfektionerede deres praksis ved at lade vigtige fiksstjerner rundt omkring på himlen gennem særlig beregning inddrage i en forbindelse med selve zodiakens stjernebilleder, som deres arbejde især er baseret på. Således regnedes hovedparten af Store Bjørns stjerner at relatere til og spille sammen med den zodiakale sektor Krebsen, der i den særlige astrologiske tradition fra oldtidens græske og romerske forfattere altid relateredes til fødsler og til vand og havet.

Det krævede et vanskeligt beregningsarbejde ved fra højt på nordhimlen at føre disse stjerners positioner vinkelret ned på "Solens bane", ekliptika, for her at kunne aflæse deres nøjagtige positioner relateret til Krebsens stjerner. Blandt de astrofilosofiske begreber, der fra oldtiden ses tilknyttet denne himmelsektor, Krebsen, er "livets indgang og udgang". Man opfattede logisk forbindelser mellem de to stjernebilleder og anså konceptet som genkendeligt bag Vildsvinets særlige kræfter, der udløste Adams skabelse/fødsel og siden hen hans død.

Igen og igen ses udtryk for dette stjernebillede Store Bjørns/Vildsvinets symbolik som "livmoder" – med de "ustyrliche" kræfter. Mange arkæologiske fund fra forhistorisk Sydøsteuropa er i form af statuetter af bjørne som mødre, og de dyrkedes her i en udbredt moderkult.

Foruden at Bjørnen, Vildsvinet etc. med deres styrke og andre træk står som et billede på livmoderen, "de uhæmmede kræfter", følger hertil billedet på en dyb, dødlignende søvn-dvaletilstand – "fostersøvn" som den stærke "bjørn i hi". Det er bemærkelsesværdigt, at det græsk ord *arktos*, der betyder 'nord', også betyder

'bjørn'. hvilken igen, mens ordet bjørn endda på flere sprog – med diverse udtryk som *bear*, *Gebährmutter* m.v. – også betyder 'graviditet', 'livmoder' eller 'fødsel'.

Stjernebilledet Store Bjørn på Beyers stjerneatlas fra 1600-tallet. Som det stadig dengang var tradition lige fra oldtiden vises stjernebilledet "spejlvendt", nemlig som det tænkes set ude fra rummet. Og stadig har bjørnen sin mærkelige hale.

Byens totem afspejlet på himlen

Blandt stjernebilledet Store Bjørns andre navne kendes Karlsvognen – i den skandinaviske udgave bl.a. hos vikingerne, "Thors vogn" – og vognmotivet kendtes ligeledes i det gamle Babylon. Dette er yngre end flere andre udgaver, idet hjulet og vognen anses for at være kommet mere sent ind i historien.

Hos engelske keltere fremstår stjernebilledet som King Arthur's Chariot, (strids) vogn. Ordforbindelsen er af *Arth*, 'bjørn', eller *Uthyr*, 'vidunder', 'underværk' på walisisk (keltisk) – kombineret med, at Store Bjørn/Karlsvognen cirkulerede om himlens nordpolregion ligesom om sagnkongen Arthur's *Round Table* – så også denne meget sene mytologi er i himmelsk regi.

Dog var ideen om selve bjørnen altid mest fremherskende på den nordlige del af kloden, hvorfra man i det hele taget kan se konstellationen.

Mytisk udformede ideer om Store Bjørn som Karlsvognen genkendes hos indviede ved cirka 100 e.Kr., hvor dette stjernebillede i "Johannes' Åbenbaring" kaldes "den babyloniske skøge". Udtrykket har hidtil været en gåde for teologer og sprogforskere.

Men viden om denne udlægning var stadig kendt i 1200-tallet hos bl.a. Dante i hans astrologisk strukturerede storværk "Den Guddommelige Komedie". Heri lader han den babyloniske skøge i sin vogn på himlen optræde som Karlsvognen.

Relationen til "skøge" er, at i Bibelen kan Babylon, der bl.a. kaldes *Sheshak*, også implicere 'fornedrelse'. At livmoderen er "babylonisk" forstås på baggrund af en i Bibelen vigtig assyriske-babylonisk hovedby, *Niniveh*, der ligesom andre byer havde en himmelsk genpart, i dette tilfælde et totem der både var dyret og stjernebilledet "Vildsvinet", som begge på babylonisk hed *ninib* (*niniv*), dvs. samme ord som byens navn. (Jf. at i 1700-tallet udtalte den svenske filosof Swedenborg, at Bibelen er fuld af "tilsvarelses", og at hver by her har sit modsvar på himlen). Tilmed ses stjernebilledet undertiden også kaldet "Adams seng" eller som de gnostiske kristne i antikken kaldte det: "Lazarus' bære". Disse betegnelser fremstår herved som et indvielseskultisk begreb – "den store søvn" indikerer snarere genfødsel end død, faktisk en genspejling af kosmiske tilstande som det netop lærtes i oldtidens indvielseskulter.

Kultisk brug af stjernebilledet

Tilbage til Bjørnen, eller rettere det kultiske koncept bag ideen om bjørnen: En græsk såkaldt myte omhandler kong Gordion, søn af den navnkundige konge og indviede alkymist, Midas. Det foregik midt i det land, der er det nuværende Tyrkiet, i en by hvor kong Midas' grav i 1950'erne blev arkæologisk udgravet, så disse personer er bestemt ikke myter. Kong Gordion lod vognstangen – dvs. bjørnens "hale" – på sin vogn binde med et knob, som var utrolig vanskelig at løse op igen. Med andre ord, "myten" indikerer, at der her fandtes en særlig indvielseskultisk virksomhed, som kongen selv ledede – ikke usædvanligt for den tid.

Var derfor førmtalte, anatomisk umulige "hale" på Store Bjørn i de ældste tider udtryk for og i virkeligheden forstået som en navlestreng, der udgik fra en fødende bjørn?

Samtidens optegnelser om Alexander d. Store angiver, at han, da han på sin erobningsfærd overtog den omtalte by, overhuggede "den gordiske knude", der var bundet på et tov af bark fra *kranion* ('korneltræet', såvel som 'hovedskal' med hjernebarken), som bandt (Karls)vognen ("livmoder"-Bjørnen). Symbolsk (dvs. i sit hoved/kranium) fik således Alexander i kultisk regi overskåret sin moderbinding ("psykiske navlestreng"): En psykisk-terapeutisk handling udøvet i de gamle kulter. Tovet/snoren fra moder-Bjørnen til (hovedet på) hendes søn, Bootes (Arkturus eller Arkas), var i de gamle kulturer en af de vigtigste sigtelinjer på himlen.

I det gamle Egypten vises Store Bjørn med endnu et andet billedudtryk – nemlig som *Meskhethiu* (formet som en oksekank) og har "tilsvarende" en snor hen til gudesønnen Horus. Ofte ses det lige tov eller snoren også gengivet som et spyd eller en harpun til brug for at vinde over de omtalte stærke kræfter, der i egyptisk regi yderligere kunne afbildes med den farlige flodhest som livmodersymbolik. Sceneriet kunne således fremstå som kultisk gengivelse af en frigørelsesproces.

Angående den førstnævnte egyptiske figur, okse-skanken, var netop "skanken", låret med hoften, kendt overalt som eufemisme for livmoder og den reproducerende kraft. I babylonisk udgave af denne stjernemytologi – vanligvis også her udspillet som reality-mysterespil – var det semitiske konger, der harpunerede Vildsvinet (Store Bjørn/Karlsvognen).

*Horus-skikkelsen harpunerer okse-skanken-flodhesten
– disse to egyptiske skikkelser er med hensigt forbundne indbyrdes
og med en særlig fødselssymbolik som basis.*

Tærskeslæden på himlens tærskeplads

Mange steder i oldtiden var en tærskeplads et yndet symbol for den store udbredte himmelplade. Den ofte runde, brolagte tærskeplads var forsynet med en pæl i midten at binde trækdyrene til, når de tærskede kornet ved deres traven rundt og rundt om pælen eller trak en tærskeslæde rundt i samme cirkelbevægelse hen over kornet. Endnu i slutningen af 1900-tallet ses sådanne tærskeslæder stadig i brug mange steder, endog i et stærkt moderniseret land som Spanien, Jordens niendestørste industrination.

'Tærskepladsen' hedder på hebraisk *gan* ligesom *gan Eden*, 'Paradisets have', begge et helligt sted, nemlig himmelhvælvingen af form som et 'runt skjold', *magén*, hvorefter *gan* er en afledning. I senere græsk regi omtaler Homer, at Achilles' skjold var forsynet med velkendte stjernebilleder, og i græske myter kan himmelhvælvingen billedligt også ses omtalt som et skildpaddeskjold.

De gamle tærskepladser var i reglen højtliggende, "tæt ved himlen", og ligesom andre helligsteder på hebraisk netop altid er benævnt som "høje steder".

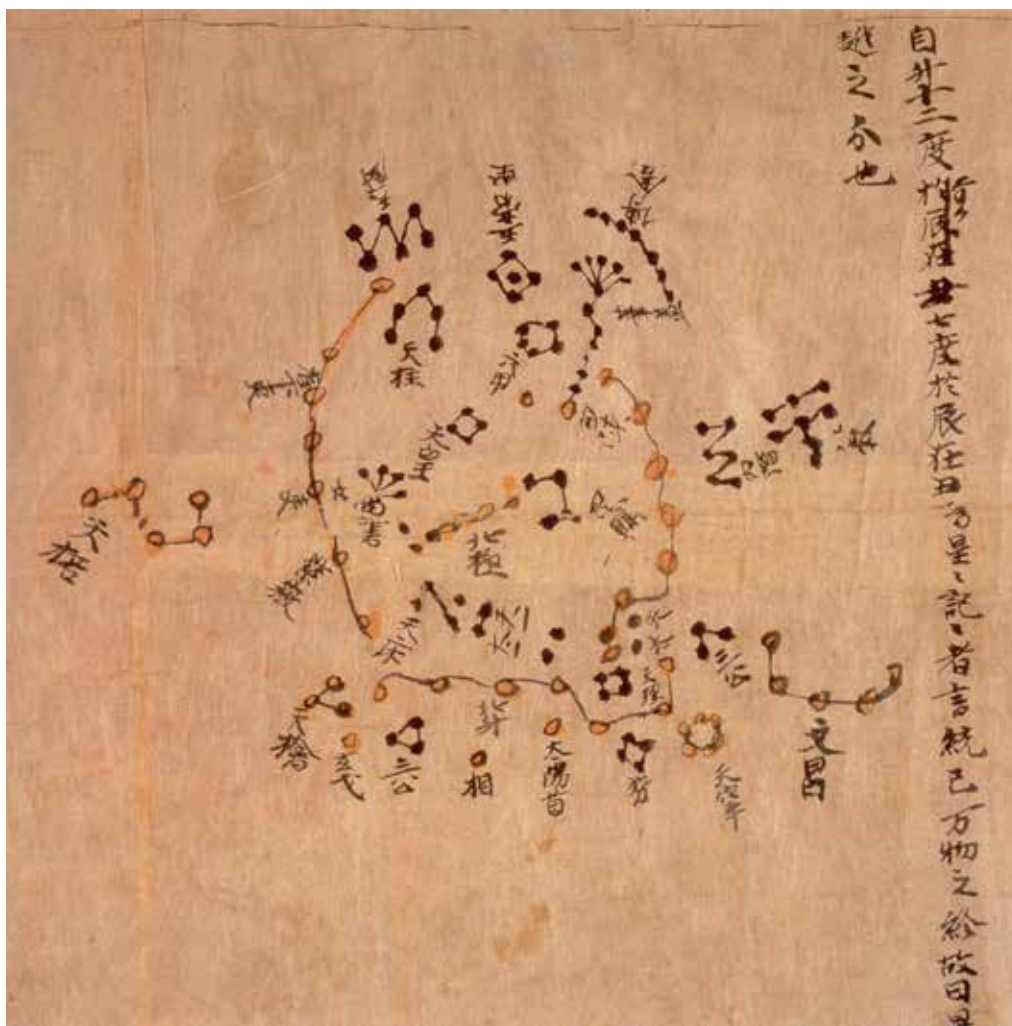
Et særligt ceremoniel for Josefs begravelse blev udført på en tærskeplads; Gibeon tog hellige varsler på en tærskeplads; og der profeteredes for Judæas og Israels konger på deres troner på en tærskeplads ved Samarias byport. – I alt dette skimtes en del af baggrunden for, at tærskepladser ofte var et helligt sted; f.eks. angiver Bibelen også, at selv Jerusalems tempel for Jahweh-religionen blev anlagt på en tærskeplads, hvor David havde opsat et alter, og stedet var i forvejen helligt under den lokale jebusitiske religion.

Pælen midt på *gan* – altså midt på himlen som midt på en tærskeplads – brugtes som symbol for Verdens-aksen, mens tærskeslæden med sit tøj symboliserede stjernebilledet Store Bjørn/Karlsvognen, der er tøjret til Verdens-aksen og hvert døgn på himlen ses cirkle rundt om den.

Dette kasserolleformede stjernebillede sammenlignedes også med den rummelige skovl, der på tærskelpladsen brugtes til at kaste kornets kerner op i luften med, så at avnerne kunne blæse væk. Matthæusevangeliet og Lukasevangeliet omtaler (ifølge ordret oversættelse), at Jesus havde: "... sin kornkasteskovl i hånden for at rense sin tærskelplads ...". Ifølge Giovanni Schiaparelli, astronom og hebraiskkyndig, kaldte jøderne for 2.000 år siden stjernebilledet Store Bjørn/Karlsvognen netop også for "Kornkasteskovlen".

Profeten Jeremias omtaler, at (de noksom bekendte) "Babylons døtre er som en tærskelplads". Det genspejles senere hos Dante, der, via inspiration i Johannes' Åbenbaring, fortæller om "Babylons skøge" i vognen: Karlsvognen, der kører rundt på himlen. (Jf. særligt tillæg i Ove von Spaeths *De Fortrængte Optegnelser*, Moses-seriens bind 1 (reprint 2004).

Bibelen beretter i detaljer i afsnittet "Ruths Bog", hvordan Ruth og Boaz udførte et undfangelsesritual på Boaz' tærskelplads om natten – dvs. under åben himmel, direkte under stjernerne – og dette par blev herved stamforældre til Davids kongeslægt.

Hos kineserne udførtes kultisk-rituelle danse koreograferet ud fra aftegninger af vigtige stjernebilleder, ikke mindst Store Bjørn. I et bestemt forløb skulle danserens trin placeres nøjagtigt på stjernernes positioner. Store Bjørns aftegnelse er nederst i kredsen. (Starmap, Dunhuangchart, Chinese, 7th century AD, scroll 2.10 metres).

Ældgamle traditioner for stjernehimlen

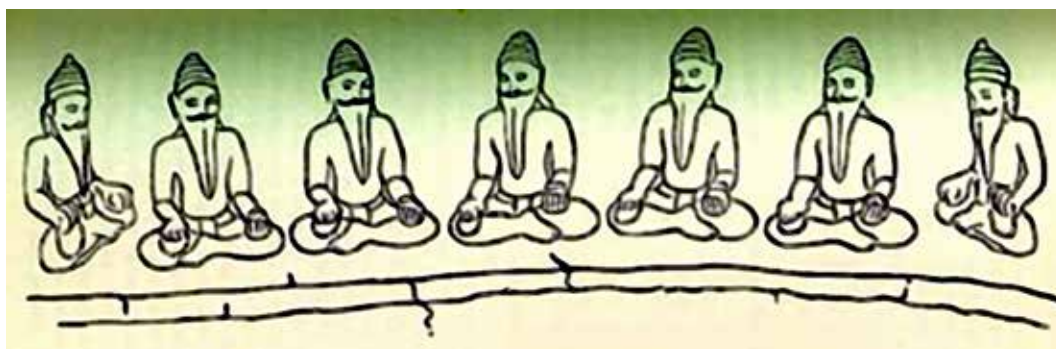
Den dag i dag findes der i det moderne Israel – hos jøder, der stammer fra den oprindelige del af befolkningen, der aldrig udvandrede – overleveret en skik, der stadig praktiseres. Ved deres bryllup sætter brud og brudgom sig op på en tærskeslæde, hvor de udklædt som konge og dronning også lader sig trække rundt og rundt på tærskelpladsen. Det således forplantningsparate "kongelige" par er da symbolsk placeret i Karlsvognen til at køre med rundt i dens evigt cykliske rundtur på himlen.

I alt dette ses, at hvad guderne i myterne opfattedes at foretage sig, blev efterlignet af kongerne i deres ritualer, der så til en vis grad efterlignedes af fornemme personer – og igen til sidst blev efterlignet af folket i mange forhold, lige fra fødsel, bryllup, begravelse, og til bolig og spisning.

I følgeskab med denne udvikling skete der en forskydning, hvor nogle ritualer, der fra starten var religiøs praksis, efterhånden bliver en del af dagligdagen, mens det religiøse præg samtidig træder i baggrunden og da kan forsvinde helt. I dag, op til flere tusinde år efter disse begivenheder, findes utallige reminiscenser af gamle ritualer stadig i vor dagligdag, uden at vi bemærker det som noget særligt – men de er dybt rodfæstet under nutidskulturen.

I Indien taler oldtidens religiøse Veda-skrifter om Store Børn/Karlsvognens syv stjerner også som "de syv *rishier*", dvs. de syv hellige eller vise mænd, der i den tilhørende særlige mytologi anses for at have deres modpart i "de syv søstre", Plejaderne. Også dette træk er af meget høj alder. Navnet er egentlig sanskrit, nemlig *Riksha*, i to forskellige grammatiske køn med betydningen hhv. 'en bjørn' og 'en stjerne', 'strålende', skinnende'. Det kendtes her endda som "de syv bjørne" eller "de syv sønner af Brahma", idet det er tidligt fusioneret med sanskritordet *Rishi*, 'vismand' – deraf stjernebilledets anden betegnelse, "de syv vise mænd", et koncept der også kendtes i græsk udgave.

Endnu andre navne findes for dette fremtrædende stjernebillede, bl.a. er navnet Ploven udbredt, skønt et andet stjernebillede, Triangulum, nær Vædderen, også har dette navn.

I Indien taler oldtidens religiøse Veda-skrifter om Store Børn/Karlsvognens syv stjerner, som her kaldes "de syv rishier" (vismænd eller hellige mænd).

Stjernebilleder – til indsigt i forhistoriske samfund

Når selve bjørnen har været tilknyttet det omhandlede stjernebillede helt tilbage i en stenalder-jægartid for 15-, 20- og 30.000 år siden, må vi tydeligvis se langt bort fra disse fortidsfolks enkle stenredskaber og se en på flere andre områder avanceret civilisation med en netop højt udviklet religiøs og indvielseskultisk kultur. De netop kultiske hulemalerier i f.eks. Lascaux grotten – der både rummer stjerneoptegnelser og billeder af mænd iført udklædning som bestemte dyr – vidner om, at det videnskæssige og det spirituelle (og artistiske) plan har været på et meget højt stade. Dette er let at være blind for i dag, hvor der er stor distance og fremmedgjorthed til den dimension.

Den danske opdagelsesrejsende, Jens Bjerre, nåede i de tidlige år efter Anden Verdenskrig at udforske og filmdokumentere nogle af de sidst tilbageværende stenalderfolk på Jorden, såsom hottentotter, buskmænd og pygmæer i Afrika, aboriginals i Australien samt også kannibaler på New Guinea, der aldrig havde været i kontakt med folk udefra. Han boede i månedsvis sammen med disse forskellige folk og deltog i deres daglige liv, jagter og fester – og han kunne bemærke hele tiden, hvor kraftfyldt den spirituelle side af deres liv uden om den fysisk-materielle verden var – og hvor stor en rolle det spirituelle altid havde været, og fortsat var overalt til stede i deres eksistens.

En anden dansk rejsende forfatter, Jørgen Bitsch, lagde mærke til under sit ophold hos buskmænd i Kalahari, at de som jægere var afhængig af, og trænet op til, at være fuldt vidende om alt, der foregik omkring dem. Med det samme udpegede de på nattehimmelen en af verdens første satellitter (russisk), der netop var opsendt og kommet i cirkulation.

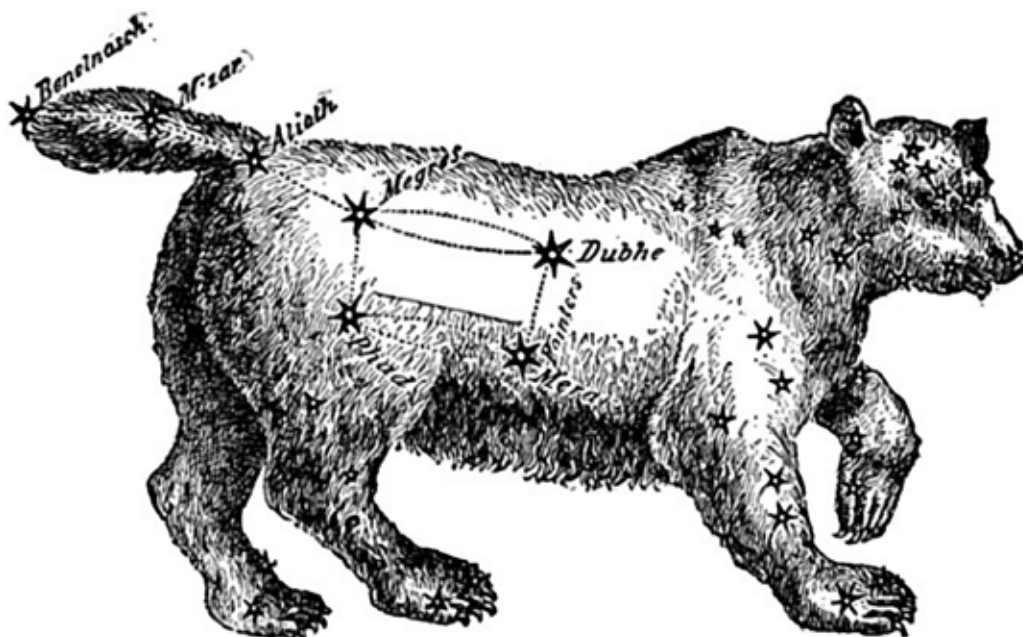
Ligeledes kendes det vestafrikanske dogon-folks temmelig uforklarlige "mytologiske" viden om himlens klareste stjerne, Sirius, og dens skjulte ledsagestjerne med sin 50-årige cyklus. En viden, der først er blevet kendt af nutidens astronomiske videnskab med moderne kikkertudstyr. Ikke alle forskere anerkender det, for "andet kan have spillet ind" – også skønt dogon-folkets stjerneviden dog er optegnet i klipperne og kendt af stammens gamle vismænd.

Deres viden blev først optegnet i 1946 af en fransk etnolog, Marcel Griaule, der i øvrigt ikke vidste noget videre om astronomi og derfor ikke selv har kunnet påvirke stammen med moderne vestlig astronomisk viden. Derimod ses andre mindelser i denne dogon-mytologi at kunne pege tilbage på det gamle Egypten – og der fandtes en tid for flere tusinde år siden, da ørkenen ikke var så udbredt og forbindelse ad den vej gennemførlig og mindre problematisk.

De mange kilder over hele verden fra en fortid utroligt langt tilbage kan vise, hvordan en viden er overført gennem tid og rum som forskellige og skiftende dele af kulturerne. Stjernebillederne leverer en unik opnåelse af indsigt i disse gamle kulturer på en helt anden måde end f.eks. keramiktyper eller redskaber, fordi der inddrages et intellektuelt aspekt hos forhistoriske samfund, hvilket kan være svært ud fra typiske arkæologiske kilder.

Om det forhold beretter Bradley E. Schaefer, professor i astronomi og fysik ved MIT og nu Louisiana State University – i sin artikel "The Origin of the Greek Constellations" i Scientific American (Nov. 2006, Vol. 296, issue 5, pp. 96-101). Stjernebillederne fra en meget tåget og ukendt fortid så langt tilbage har ført fra det religiøse til det mytologiske til det praktiske (navigation og kalender)

og til nu moderne videnskabelige formål. Gennem alle tider har vore forfædres stjernemytologier forbundet generation til generation – visse steder endnu helt frem til i dag.

Ove von Spaeth

Forfatter og forsker – Copyright © 2006 (& © 1983).

Enkelte dele i teksten er fra bind 2 og 4 i Ove von Spaeths bogserie

Attentatet på Moses.

Yderligere information: www.moses-egypt.net

VisdomsNettet

www.visdomsnettet.dk